

Öner Buçukcu (ed.), *Kuruluş Yıllarından 12 Eylül'e Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasal Hayatı*, İstanbul: Bibliyotek Yayınları, 2017, 290 s.

Değerlendiren: Gökhan Tuncel

Kuruluş Yıllarından 12 Eylül'e Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasal Hayatı adlı eser, Akademi Kültür Siyaset Etütleri Derneği (AKSED) tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı GENÇ-DES projesi kapsamında tamamlanan “Türkiye'nin Düşünce Atlası” başlıklı projenin ürünlerinden biridir. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde akademik yaşamını sürdüren Öner Buçukcu'nun editörlüğünü yaptığı derleme esere, farklı üniversite ve kurumdan sekiz akademisyen katkıda bulunmuştur. Cumhuriyetin kuruluşu ile 12 Eylül 1980 Darbesi arasındaki dönemin ele alındığı bu eserde, Türkiye'nin siyasal hayatı kavramlar, süreçler ve kişiler üzerinden ele alınmaktadır. Kendi içerisinde sahip olduğu bazı özellikler ile köklü değişim ve dönüşümlerin başlangıcı kabul edilen dönüm noktaları üzerinden dönemselleştirilen altmış yıllık bu tarih aralığını tek bir kitapta ele almak oldukça güçtür. Bu güçlüğü farkında oldukları anlaşılabilir müellifler, Türk siyasal hayatına dair faydalı bir çalışmayı ortaya koymuşlardır.

Eserde Cumhuriyet sonrası dönemde ülkedeki siyasal hayatın asli belirleyici ideolojik unsurlarının başında gelen Kemalizm, Mustafa Kemal'den Atatürk'e, Atatürk'ten de Ata Türk'e geçiş serüveni aracılığıyla analiz edilmektedir. Eserde, yaşadığı dönemin önemli ve öncü siyasi aktörü olan Mustafa Kemal isminin Atatürk soyadı üzerinden daha sonraki dönemleri de etkileyen aşkın bir siyasi imgeye dönüştürüldüğü belirtilmektedir. İktidar kullanımıyla yakından ilişkili olan, bu dönüştürme faaliyetinde ülkedeki elitlerin özel bir yerinin bulunduğu vurgulanmaktadır. Atatürk'ün aşkın bir siyasi imge olarak sürdürülebilirliğinin, akıl tutulmasına içkin kendine özgü yeni bir paradigmaya bağlı olduğunun altı çizilmektedir. Sosyal ve siyasal teoriler aracılığıyla resmî ideolojinin farklı boyutlarıyla irdelendiği bu

@ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi. gokhan.tuncel@inonu.edu.tr

© İlmî Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/D0189
insan & toplum, 8(4), 2018, 168-170.
insanvetoplum.org

eserde, aşkın bir siyasi imgeye dönüşen Atatürk'ten istediği verimi alamayanların, Mustafa Kemal ve özellikle de Mustafa ismini kullanarak girdikleri iktidar mücadelesinde mevzi kazanma çabası içerisine girdikleri vurgulanmaktadır.

Uluslararası sistemde büyük değişimin yaşanmasına neden olan 2. Dünya Savaşı esnasında ve savaş sonrası dönemde Türkiye'nin siyasal hayatına dair yaşananların tartışıldığı metinde, uluslararası sistemin genel özellikleri ile Türkiye'nin bu sistem içerisindeki yeri analiz edilmektedir. Dönemin siyasal iktidarı, savaşın dışında kalmayı ana gaye edinmiştir. Denge siyasetini esas alan iktidar, uluslararası sistemin başat aktörleriyle mekik diplomasisi yürüterek ülkeyi savaş dışında tutmayı başarmıştır.

Sovyet tehdidi dış politikada Türkiye'nin İngiltere ve ABD'ye yakınlaşmasına aracılık ettiği gibi, bu tehdidin ülkedeki çok partili hayata geçiş sürecinin hızlanmasına da dolaylı katkı sunduğu belirtilmektedir. Çok partili hayata geçişte dış gelişmelerin etkisinin yanında içerideki dinamiklerin etkisinin de ihmal edilmemesi gerektiğinin vurgulandığı bu eserde, ülkenin demokratikleşme serüveni CHP içerisinde yaşanan gelişmeler ile DP iktidar serüveni üzerinden analiz edilmektedir. 1950 seçimleri sonrasında DP'nin iktidara gelmesinin, Türkiye'nin siyasal hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri olduğunun ifade edildiği eserde, DP'nin kuruluşundan iktidara gelişine, iktidardan darbe marifetiyle uzaklaştırılmasına kadarki dönemde ülkede yaşanan iç ve dış gelişmelerin kronolojik analizi yapılmaktadır.

Eserin diğer bir başlığında, 1960'larda ülke siyasetinde yaşananlar, sosyalist sol akım merkeze alınarak açıklanmaktadır. Burjuva devrimini yaşamadığı için keskin bir sınıf ayrışmasının oluşmadığı Türkiye'de demokratik yollarla iktidara gelmenin mümkün olmadığını savunan sol geleneğin büyük bir kısmının bu dönemde Atatürkçülük üzerinden devletçilik ve milliyetçilikle iç içe geçmiş bir yapıya büründüğü belirtilmektedir. Sol düşüncenin, ülkedeki özgürlük alanının genişlemesine ve demokrasinin gelişimine önemli katkı sunmasına aracılık edecek potansiyel taşıdığı belirtilen eserde, Türkiye İşçi Partisi (TİP) deneyimi ayrı bir yere konumlandırılmaktadır. TİP deneyimi başta olmak üzere diğer sol hareketler için 12 Mart müdahalesinin travmatik sonuçları olduğundan bahsedilmektedir. Özellikle birçok sol hareketin sistem dışına çıkarak siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için şiddet kullanması ile bu müdahale sonrasında yapılan yasal ve yapısal düzenlemeler arasında yakından ilişki kurulmaktadır.

Tek Parti döneminin sona ermesiyle geçilen çok partili siyasal hayata CHP'nin uyum sağlayamaması ve halktan yeterli desteği bulamaması dolayısıyla ortaya çıkan CHP'deki yeni arayışlar eserde ayrı bir başlık altında irdelenmektedir. Bu başlıkta çok partili yaşama geçişle beraber siyaseten konumlanma sorunu yaşayan CHP'nin, 1960'ların ikinci yarısı sonrası Ecevit öncülüğünde, Ortanın Solu söylemi

üzerinden merkez solda konumlanma çabası içerisine girdiği belirtilmekte ve bu konumlanma çabasının getirdiği başarılar ile açmazlar ayrıntılı bir şekilde kitapta sunulmaktadır. Kişilerin ülke siyaseti üzerindeki etkisinin liderler üzerinden analiz edilmesine ayrı bir önem verilen eserde Ecevit öncülüğündeki CHP'de yaşanan veya yaşandığı iddia edilen ideolojik ve yapısal değişim çabası, parti ve ülke siyaseti açısından ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Türkiye'de siyasal sistemin dayandığı toplumsal taban ile siyasetin faaliyet alanını genişletme uğraşı veren Milli Görüş Hareketi, hareketi ortaya çıkartan nedenler, kuruluş süreci ve siyasal hayata etkisi üzerinden iki başlık altında verilmektedir. Bu eserde, 1970-1980 dönemi ülke siyaseti, Milli Görüş Hareketi'nin içinde bulunduğu yaşanmışlıklar aracılığıyla farklı bir bakış açısıyla okuyucuya sunulmaktadır. Milli Nizam'dan Milli Selamet Partisi'ne geçiş ile Türkiye siyasetinde pek çok alanda ilklerin yaşandığı CHP koalisyonu derinlikli bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Milliyetçi Cephe Hükûmetleri ve MSP'nin bu hükûmetlerdeki yeri tartışılmaktadır. Eserde, Türkiye siyasetinin iç ve dış politikası açısından dönüm noktası niteliğindeki Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili ayrı bir başlık bulunmaktadır.

Konu, yaklaşım ve ifade bütünlüğünün sağlanamaması, dönemsel boşlukların varlığı ile tekrara düşülmesi gibi derleme tarih eserlerinde sıkça karşılaşılan sorunlarla bu eserde de karşılaşılmaktadır. Mustafa Kemal imgesi üzerinden dönemin siyasal zemin ve zihniyetinin anlaşılması hususunda iyi bir analiz yapılmakta iken bu döneme dair önemli bazı süreçlere değinilmemesi veya bu süreçlerin yüzeysel bir değerlendirmeye tabi tutulması eserin eksikliklerindedir. Ayrıca Türkiye'nin siyasal hayatına dair daha önce yazılmış birçok eserde olduğu gibi bu eserde de 1960-1970 dönemi sol siyaset merkezinde irdelenirken dönemin etkili unsuru sağ siyasetten oldukça yüzeysel bir şekilde bahsedilmektedir. Oysa Türkiye'de siyasetin şekillenmesinde sonraki dönemlerde yaşanan gelişmelerde bu dönemdeki sağ siyasetin önemli bir etkisi olmuştur.

Bazı dönemlerin analizinde sosyal ve siyasal teoriler ile soyut kavramsallaştırmaların kullanılmış olmasının, yaşananların zihni arka planının anlaşılmasına katkısı olmasına karşın Türkiye'nin siyasal hayatının daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecek merkez-çevre, seçkincilik ve yapısal analiz yaklaşımlarından yeterince yararlanılmamıştır. Ayrıca bazı konuların aktarımında sadece klasik kronolojik yöntemin esas alınmış olması da eserin eleştiriye açık yönlerindedir. Bu ve benzer eleştirilere açık olmasına karşın Türkiye'nin yakın tarihine dair siyasi süreçleri felsefi temellerini de dikkate alarak analiz etmeye çalışan bu eser, kendi tarihini öğrenmek isteyen veya genel kültürünü geliştirmek isteyen kişiler ile lisans ve lisansüstü düzeyde Türk Siyasal Hayatı dersi okutulan bölümler için iyi bir tercih olacaktır.